

חינוך לדמוקרטיה

תרשים מקוצר לתהליך למידה ארוך

ד"ר דליה פדילה*

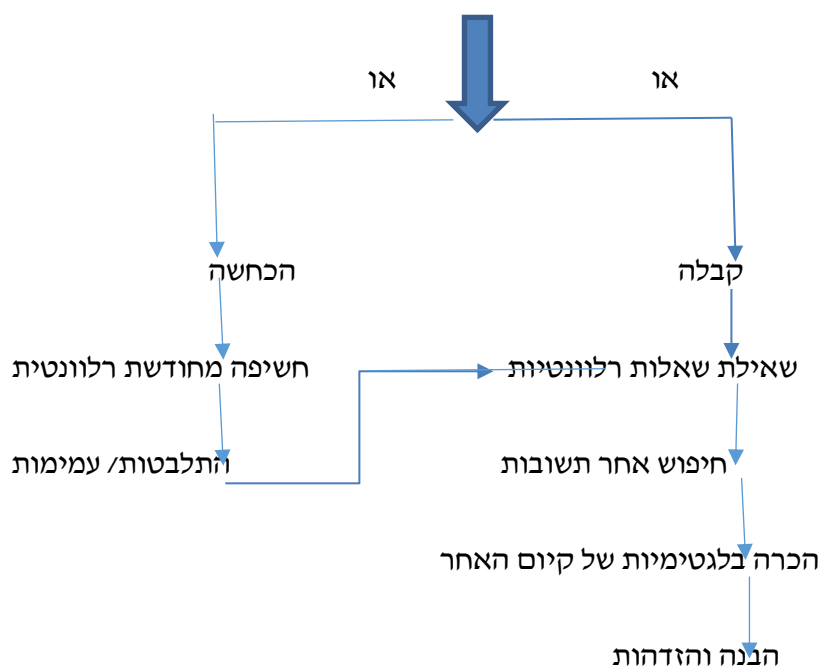
התשתית לחינוך לדמוקרטיה היא תשתית ערכית שמבוססת על חזון של חברה משותפת ויעדים פדגוגיים וחברתיים שניתנים למדידה והערכה. בין החזון של חינוך מעין זה ובין השגת יעדיו היישומים מתרחש תהליך למידה, שאנו מצפים שיניב אדם שמכבד אחרות (otherness) ושונות ובשל לבחור ולקבל החלטות בהקשר דמוקרטי ומעצים.

כיום המרחק בין בוגרי מערכת החינוך ובין דמות הבוגר הרצוי גדול. זאת ועוד, החברה הישראלית משוסעת ואף עוברת טלטלות רבות שמאיימות על מרקמה החברתי והפוליטי, אבל דווקא משום כך תהליך הלמידה חשוב ביותר, כדי שהלומד יוכל להתגבר על האתגרים שהמציאות מזמנת לו. תהליך רכישת הערכים הדמוקרטיים חייב להיות משולב אפוא בתהליך רכישתם של כלים מעשיים לניהול הקונפליקטים שבין המציאות לדמות הבוגר הרצוי, אידאל החינוך.

תרשים הזרימה המובא כאן הוא כלי להבנה ולהטמעה של תהליך למידה משמעותי במסגרת החינוך לדמוקרטיה. המודל מושתת על שלבי ההתפתחות הקוגניטיבית שנוצרת כשתבניות חשיבה חדשות נוצרות ומחליפות את תבניות החשיבה הישנות.

תהליך הלמידה

חשיפה למודלים של "אחרות" (otherness)

* ד"ר דליה פדילה, ראש מכללת אל-קאסמי להנדסה ומדע ומייסדת קיו סקול: בתי ספר

לאנגלית ופיתוח אנושי

1. בשלב הראשון התלמיד נחשף למודלים של "אחרות", כלומר מודלים של שונות תרבותית ואתנית שמתקיימת במרחב הציבורי המקומי וגם במרחבים בין-לאומיים.
 2. בשלב השני הוא עלול לחוש הכחשה - התחושה שמודלים אלה אינם רלוונטיים ואינם שייכים למרחב האישי שלו.
 3. כדי להתמודד עם תחושת ההכחשה צריך ליצור סביבה שתאפשר חשיפה שרלוונטית יותר ללומד.
 4. חשיפה מחודשת אמנם עלולה להביא לידי עמימות או התלבטות, אבל זה הזמן להתחבר לשלב שאילת השאלות בנוגע לאני/ האחר/ רוב/ מיעוט/ ערכים/ והתנהגות.
 5. החיפוש אחרי התשובות בשלב הבא - יביא לידי הכרה בלגיטימציה של קיום האחר.
 6. מכאן להבנה ולהזדהות.
- הבנה והזדהות אפשריות כשאנו מכירים בלגיטימציה של האחר, שזהותו נתפסת כלגיטימית. תלמידים יוכלו להכיר בלגיטימציה של האחר רק לאחר שילמדו עליו, ישאלו שאלות, יקשיבו לנקודת המבט שלו ולהשקפת עולמו. באופן זה תבניות חשיבה חדשות מחליפות את הדעות הקדומות והשטחיות שיש ללומדים על מי שהוא שונה מהם.

כל שלב מהשלבים בתרשים יכול להיות הפיך, שכן הלומדים אינם חיים בווקום. וזו בדיוק אחריותו של המורה או המדריך להקנות להם את הכלים וליצור את התנאים הנאותים להכרה במורכבויות וברגישויות שיתעוררו בתהליך הלמידה.

אין מדובר כאן בתאוריה של תהליך הלמידה בחינוך לדמוקרטיה. זו הצעה לסדר אפשרי בתהליך משמעותי אך מורכב ולא מובן מאליו שעלינו להזמין את הלומד לעבור. חשוב לציין כי הכנסת השפה של הדמוקרטיה ושל חינוך לחיים משותפים אל השיח האזרחי למשל על ידי כנס זה, אות הנשיא ויוזמות ממלכתיות אחרות היא ברוכה. יש בה כדי להפחית מההתנגשות בין למידה לדמוקרטיה ובין המציאות, בתקווה ששיח זה יהפוך למציאות החדשה.